

Alusta alkaen 58

1 Moos 39:1-20

Savonlinnan Tuomiokirkko 24.9.2009

Joosef Potifarin talossa

Raamatun kertomus palaa lyhyen Juudan elämää kuvanneen episodin jälkeen käsittelemään Joosefin vaiheita. Sitä ennen on kerrottu, kuinka Joosef oli itsetietoinen ja ylimielinen nuorukainen, johon hänen veljensä suuttuivat niin kovasti, että heittivät hänet kuivuneeseen kaivoon ja lopulta möivät karavaanikauppiaille orjaksi.

Midianilaisia vai ismaelilaisia

Joosef vietiin Egyptiin, ja egyptiläinen Potifar, faraon hoviherra ja henkivartijain päällikkö, osti hänet ismaelilaisilta, jotka olivat hänet sinne tuoneet (1 Moos 39:1)

Miksi kertomuksessa sanotaan, että *ismaelilaiset* möivät Joosefin Potifarille? Onhan aiemmin kerrottu, että Joosefin myynyt joukko oli ollut *midianilaisia* (1 Moos 37:36)

Luther selittää tämän sillä, että Joosef myytiin kolmasti, ensin midianilaisille, sitten ismaelilaisille, sitten Potifarille. Paljon luontevampi selitys löytyy Raamatun inhimillisestä syntyhistoriasta. Joosef-kertomuksen taustalla on nykyistä kertomusta vanhempia perimätietoja, jotka jossain vaiheessa on toimitettu yhtenäiseksi kertomukseksi. Joissain noissa perimätiedoissa Joosefin ostanut joukko oli midianilainen, joissain taas ismaelilainen. Tämä häilyvyys on jäänyt lopulliseen kertomukseen. Se näkyy jopa siinä, että luvussa 37 jopa peräkkäisissä jakeissa 27 ja 28 puhutaan noista kauppiaista eri kansoina.

Veljekset istuutuivat syömään. Mutta kun he kohottivat katseensa, he näkivät *ismaelilaiskaravaanin*, joka oli matkalla Gileadista Egyptiin kamelit suitsukkeilla, balsamilla ja mirhalla kuormattuina. Silloin Juuda sanoi veljilleen: "Mitä hyötyä meille on siitä, että tapamme veljemme ja joudumme kätkemään verityömme jäljet? 27 Myydään poika noille *ismaelilaisille*, niin meidän ei itse tarvitse käydä häneen käsiksi, onhan hän sentään meidän veljemme." Hänen veljensä olivat samaa mieltä. Kun *midianilaiset kauppiat* kulkivat paikan ohi, veljet vetivät Joosefin kaivosta ja myivät hänet heille kahdestakymmenestä hopeasekelistä. Ja kauppiat veivät Joosefin Egyptiin. (1 Moos 37:27-28)

Potifarista

Egyptissä oli korkealle kehittynyt kulttuuri ja faraolla hienostunut hovi. Hovin joka ammattiryhmä oli hyvin järjestäytyneet. Hoviherra Potifar oli faraon henkivartijoiden päällikkö. Käsittääkseen kyse oli kuitenkin jonkinlaisesta symbolisesta kunniavirasta. Tuskin Potifar kovin paljoa joutui henkivartijoiden työvuorolistoja laatimaan tai pitämään heille sulkeisia. Mutta periaatteessa hän oli vastuussa faraon turvallisuudesta.

Joosefin tilanne ei ollut niin mahdollottoman surkea kuin olisi voinut kuvitella. Hän oli orja mutta hän pääsi rikkaaseen taloon, sisätöihin.

Lisäksi Joosef oli varmastikin oppinut isältään Jaakobilta kärsivällisyyttä ja Jumalaan luottamista myös vaikeuksissa. Olihan Jaakob-isä käynyt tosi kovan koulun, ja varmaankin opettanut Joosefille kokemuksistaan tuossa koulussa. Jumalaan piti luottaa ja odottaa hänen apuaan kärsivällisesti kaikissa vaikeuksissa: ”Ole luja, odota Herraa ja vahva olkoon sydämesi”.

Herra oli Joosefin kanssa

Eikä Joosef turhaan luottanut Herraan:

Herra oli Joosefin kanssa, ja siksi hänellä oli aina onni mukanaan. Hän asui egyptiläisen isäntänsä talossa, ja isäntä huomasi, että Herra oli Joosefin kanssa ja antoi Joosefin onnistua kaikissa toimissaan. Joosef pääsi Potifar in suosioon ja palveli häntä niin hyvin, että Potifar asetti hänet taloutensa hoitajaksi ja uskoi hänen haltuunsa koko omaisuutensa. (1 Moos 39:2-4)

”Herra oli Joosefin kanssa.” Tämä tarkoittaa sitä, että Jumalan Pyhä Henki vaikutti Joosefissa. Ei hän muuten olisi kestänyt orjuutta ja koti-ikävä.

Koska Jumala oli hänen kanssaan, hän saattoi olla reipas ja iloinen, vaikka oli orja. Hän teki työnsä hyvin ja palveli vailla katkeruutta ja silmänpölvontaa. Herran vaikutuksesta hänellä oli onni mukanaan tai ehkä parempi käänös on se v. 1933 mukainen, että Joosef ”menestyi kaikessa”.

Potifar huomasi tämän. Vähitellen Joosef sai yhä enemmän vastuuta ja kohosi lopulta Potifar in koko omaisuuden hoitajaksi.

Kun Potifar oli määrännyt Joosefin taloutensa ja kaiken omaisuutensa hoitajaksi, Herra siunasi hänen taloaan Joosefin tähden. Ja Herran siunaus näkyi kaikessa, mitä Potifarilla oli, niin kotona kuin tiluksilla (1 Moos 39:5)

Lutherin mukaan tämä kertoo yleisemmin Jumalan toimintatavasta. Hän voi siunata yhden hyvän ihmisen kautta suurta ihmisjoukkoa, myös niitä, jotka eivät häneen usko.

Joosef, maan suola

Näinhän Jeesuskin sanoo seuraajistaan, että

”Te olette maan suola.” (Matt 5:13)

Tämän vertauksen ideana on se, että suola säilyttää pilaantumattomana. Jumalan tarkoitus on, että Jeesuksen seuraajien kautta maailma ja yhteiskunta säilyisivät kunnossa. Että he vaikuttaisivat teoillaan, puheillaan, rakkaudellaan, esimerkillään, organisointikyvyllään, uusilla ideoillaan, että kurjista pidettäisiin huoli ja inhimillisyys, hyvät tavat, kauneus, rehellisyys, häivähdys taivaasta ja usko tulevaisuuteen säilyisivät yhteiskunnassa siitä huolimatta, että yhteiskunta on uskonnollisesti neutraali.

Mutta Jeesuksen vertaus päättyy vakavaan varoitukseen, joka kertoo, että meillä on suurena vaarana luopua pois tuosta:

”... mutta jos suola käy mauttomaksi, millä se saadaan suolaiseksi? Se ei enää kelpaa mihinkään muuhun kuin pois heitettäväksi ja ihmisten tallattavaksi.” (Matt 5:13)

Jos kirkko menettää yhteiskunnassa identiteettinsä eli ominaislaatunsa tai omaleimaisuutensa kirkkona, ei sillä tee mitään. Joosefille näin ei käynyt, koska hän pysyi Herrassa ja Herra pysyi hänen kanssaan. Tästäkin tulee mieleen kohta Uudesta testamentista:

Pysykää minussa, niin minä pysyn teissä. Niin kuin oksa ei voi kantaa hedelmää itsestään, ellei se pysy viinipuussa, niin ette tekään, ellette pysy minussa. (Joh 15:4)

Joosefin tapauksessa Herran läsnäolo tuotti myös maallista hyvää:

Sen tähden Potifar jätti Joosefin hoitoon koko omaisuutensa eikä itse huolehtinut muusta kuin mitä hän söi (1 Moos 39:6).

Potifarin vaimo ihastuu Joosefiin

Eikö tämä vihjaa, että Potifar oli syömämiehiä? Ehkäpä melkoinen ihmama. Ihan erilainen kuin Joosef.

Joosef oli kaunis vartaloltaan ja kasvoiltaan. Niinpä jonkin ajan kuluttua isännän vaimo iski silmänsä Joosefiin ja sanoi: ”Makaa minun kanssani.” (1 Moos 39:7)

On toisaalta ihan ymmärrettävää, että Potifarin vaimo kiinnostui Joosefista. Oma puoliso, se rasvainen tynnyrimaha, ei enää pitkään aikaan ollut viehättänyt silmää eivätkä sänkyhommatkaan hänen kanssaan olleet enää mikään ihana kokemus. Vaikka Potifar oli rikas ja menestyvä, niin tärkeä osa hänen ja hänen puolisonsa elämästä oli mennyt hunningolle.

Tuskin nainen heti suoraa päätä sanoi Joosefille: ”Makaa minun kanssani”. Luultavasti hän aloitti paljon hienovaraisemmin, hymyili kauniisti, puheli talouden asioista, kiitteli Joosefia, kyseli toisten orjien asioista ja ehkäpä antoi Joosefille pieniä lahjoja. Joosef suhtautui tähän kaikkeen kohteliaasti ja ystävällisesti, niin uskon.

Potifarin vaimo teki väärin. Sen ymmärtää jo ns. ”luonnollisen lain” perusteella. Se tarkoittaa Jumalan luomisessa jokaisen ihmiseen omaantuntoon asettamaa tajua oikeasta ja väärästä. Niin kuin olemme edeltä monesta kertomuksesta lukeneet, jo muinaiset pakanat tajusivat, että avion rikkominen on Jumalan silmissä vakava rikos.

Lisäksi vielä Jumalan erityisesti ilmoittama laki sanoo samaa. Kuudes käsky kuulee: ”Älä tee aviorikosta”.

Joosef voittaa kiusauksen

Mutta Joosef kieltäytyi ja sanoi isäntänsä vaimolle: ”Isäntäni ei enää välitä itse huolehtia mistään, hän on uskonut minun hoitooni kaiken omaisuutensa. Minulla on tässä talossa yhtä paljon valtaa kuin hänelläkin, eikä hän ole kieltänyt minulta mitään paitsi sinut, koska olet hänen vaimonsa. Kuinka minä siis voisin tehdä niin pahan teon ja rikkoa Jumalaa vastaan?” (1 Moos 39:7-9)

Kun Potifarin vaimo ilmaisi aikeensa suoraan, Joosefin kohtelias puhetapa muuttui. Hän sanoi vailla kohteliaisuuksia, että ehdotukseen suostuminen olisi räikeä rikos Potifaria ja hänen hyvänsuopuuttaan kohtaan. Mutta lisäksi se olisi paha teko Jumalaa vastaan. Tätä hän yrittää sanoa naisellekin: ”Olet hänen vaimonsa”.

Ja vaikka nainen päivästä toiseen houkutteli Joosefia, Joosef ei suostunut makaamaan eikä olemaan hänen kanssaan (1 Moos 39:10)

Joosefin koettelemus oli tosi kova. Olihan hän terve, nuori mies. Normaalitapauksessa sellaisen vietteleminen olisi käynyt kauniilta ylhäisönaiselta käden käänteessä. Tilaisuuksia suuressa talossa varmasti oli, sillä Potifarin piti olla hovissa seremoniallisissa tehtävissään. Lisäksi on otettava huomioon, että Joosef oli pelkkä orja. Hän ei omistanut itse edes omaa ruumistaan. Ylhäisönaisen salarakastajana oleminen olisi parantanut hänen mahdollisuuksiaan huomattavasti. Oli typerää kieltäytyä, olihan hänellä luonnollinen tarve, hänellä oli oikeus ottaa takaisin jotain siitä vääryydestä, että hänet oli alennettu orjaksi, nainen oli kaunis, kiinni jäämisen vaaraa ei olisi, jne.

Kauniit ja rohkeat, 1700 eKr

Eräänä päivänä, kun Joosef taas tuli taloon tekemään työtään eikä ketään talonväkeen kuuluvaa ollut paikalla, nainen tarttui Joosefin vaatteeseen ja sanoi: ”Tule makaamaan kanssani.” Silloin Joosef pakeni ulos, mutta hänen pukunsa jäi naisen käsiin. Kun nainen näki, että Joosef oli jättänyt pukunsa hänen käsiinsä ja paennut, hän huusi talonsa palvelijoita ja sanoi: ”Katsokaa! Potifar on tuonut tänne heprealaisen miehen, joka nyt pitää meitä pilkkanaan. Hän tuli minun luokseni ja halusi maata kanssani, mutta minä huusin kovaa, ja kun hän kuuli minun kirkaisevan ja alkavan huutaa, hän jätti pukunsa tähän ja juoksi pakoon.” (1 Moos 39:11-15)

Tämä on kuin Kauniista ja rohkeista. Potifarin vaimo pani lopulta kaikkensa peliin ja yritti ruumiinsa syleilyllä ja suudelmilla saada voiton Joosefin siveydestä. Kun se ei onnistunut, nainen tietysti loukkaantui verisesti. Joosefin vaate antoi tilaisuuden koston.

Miksi olla siveä?

Mutta miksei Joosef olisi voinut suostua? Eikö hän ollut pakkotilanteessa. Eikö siinä olisi ollut parempi myöntyä kuin pitää hölmönä kiinni periaatteistaan.

Luther sanoo hyvin: ”Sillä sen jälkeen kun aviorikos tai epämääräiset himot ovat turmelleet siveyden, turmeltu heti myös usko” (s. 397)

Vastaavalla tavalla Paavali kirjoittaa:

Paetkaa haureutta. Kaikki muu synti, mitä ikinä ihminen tekee, on ruumiin ulkopuolella; mutta haureuden harjoittaja tekee syntiä omaa ruumistaan vastaan. (1 Kor 6:18)

Kun apostolit antoivat pakanoista kristityiksi kääntyneille vapauden Mooseksen lain pyhyysäädöksistä, he kuitenkin painottivat, että haureutta piti ehdottomasti välttää (Apt 15:29). Jos Joosef olisi suostunut, hän olisi turmellut jumalasuhteensa ja samalla aidon ihmisyytensä. Omatunto likaisena ei voi seistä Jumalan edessä, mutta toisaalta ihmisen ainoa tyydyttävän elämän paikka on

juuri armollisen Jumalan edessä. Niin kuin Jeesus sanoi: ”Autuaita ovat puhdassydämiset, sillä he saavat nähdä Jumalan” (Matt 5:8).

Naisen kieroudesta

Nainen piti Joosefin puvun siihen asti, kun hänen miehensä palasi kotiin. Hän kertoi miehelleen samat asiat: ”Tuo heprealainen orja, jonka olet tuonut meille, tuli minun luokseni häpäistäkseen minut, mutta kun minä kirkaisin ja rupesin huutamaan, hän jätti pukunsa minun viereeni ja juoksi pakoon.” (1 Moos 39:18)

Edellisellä kerralla kuulimme, kuinka Jumalan sana kuvaili miehisen sukupuolen kieroutta seksiin liittyvissä asioissa: Juuda oli valmis tuomitsemaan haureudesta roviolle naisen, jonka kanssa oli itse tuota samaa syntiä harjoittanut. Tällä kerralla saamme lukea, että naissukupuoli ei ole miestä parempi. Miehet voivat olla naisia tekopyhempinä, mutta harvoin yhtä ovelia juonittelijoita ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Jos miehelle seksuaalisuus on tekopyhyiden aihe, naiselle se on valtapelin ja juonittelun väline.

Molempien kierouden Raamattu tuo säälittä päivänvaloon. Onneksi molempiin löytyy sama vastalääke, Jeesuksen ristien juurella saatava anteeksianto. Tänään se on tarjolla ehtoollispöydässä jokaiselle katuvalle, oli kyse mistä tahansa vääryydestä. Kun Jeesus sanoo: ”Autuaita ovat puhdassydämiset”, hän asettaa eteemme vaatimuksen ja ihanteen. Mutta samalla hän asettaa eteemme sen, että meidän sydämemme ei voi olla puhdas seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä muuten kuin siten, että menemme anteeksiantamuksen luo yhä uudelleen.

Joosef saa hyvydestään palkaksi pahaa

Kun isäntä kuuli vaimonsa kertovan, mitä orja oli tehnyt, hän raivostui. Hän otti Joosefin kiinni ja pani hänet vankilaan, paikkaan, jossa kuninkaan vankeja säilytettiin. (1 Moos 39:19)

Näyttää siltä, että Joosefin jumalanpelosta ja oikeamielisyydestä ei olisi ollut mitään hyötyä. Tässä Joosef on ennakoiva vertauskuva Jeesuksesta. Jeesus kiersi ympäriinsä Galileassa ja Juudeassa, teki hyvää, armahti syntisiä, paransi sairaita ja opetti Jumalasta ja hänen valtakunnastaan. Sama kansa, jota hän palveli, antoi hänelle palkaksi ristinkuoleman.